

TOPSIDE

Vzdělávací příležitosti pro podpůrce s
mentálním postižením v Evropě

Doporučení pro poradce

www.peer-training.eu

Autoři: TOPSIDE partneři

- Hugh Savage, ENABLE Skotsko
- Petra Nováková, Společnost pro podporu lidí s mentálním postižením v České republice
- Juultje Holla, Perspectief, Niozemsko
- Alina Sima & Cristina Burlacu, Pentru Voi, Rumunsko
- Ivana Vilademunt & Anna Gutierrez Roca, Sant Tomas, Španělsko
- Taija Humisto, KVTL, Finsko
- Camille Latimier & Luca Magri, Inclusion Europe

©Inclusion Europe, Brusel, října 2013

Tento projekt byl realizován za finanční podpory Evropské unie.

Za obsah publikací odpovídá výlučně autor. Publikace nereprezentují názory Evropské komise a Evropská komise neodpovídá za použití informací, jež jsou jejich obsahem.

PORADENSTVÍ JE ČESTNÁ POZICE!

Poradce představuje důležitý prvek v systému vrstevnické podpory. Věříme, že těm, kdo toto poradenství poskytují, tato doporučení pomůžou.

Lidé, kteří toto poradenství nabízejí, by měli znát principy kurzu **TOPSIDE**, stejně jako programu vzdělávání na téma vrstevnické podpory.

Zvláště důležitá je empatie a porozumění cílům projektu; zejména pak faktu, že dospělým lidem s mentálním postižením významně pomáhá podpora od dalších lidí s mentálním postižením.

Poradci by měli být vzdělaní a zkušení jedinci, kteří jsou schopni napodobit všechny případy, ke kterým dochází během vzájemné podpory lidí s mentálním postižením.

Neznamená to nutně, že by tito lidé měli být profesionály. Je naprosto logické, že této role se mohou dobře zhostit i dobrovolníci s těmi správnými dovednostmi a odpovídajícím přístupem.

Podpůrce prochází obdobím výcviku a podpory, díky čemuž získává schopnost lépe podpořit jiného člověka s mentálním postižením. Jde o ucelený systém, ke kterému patří metodika kurzu i osnovy pro lektory.

Podpůrce je v rámci systému vzděláván a vybízen k tomu, aby při poskytování podpory nenabízel přímé řešení nebo jasnou radu, nýbrž aby nechal podporovanou osobu zvážit veškeré možnosti a ta se mohla bez vnějšího tlaku rozhodnout.

Podpůrce je zodpovědný za to, aby při podpoře využíval vlastních zkušeností. Své zkušenosti musí využívat tak, aby podporovaná osoba pochopila následky svých kroků a rozhodnutí a mohla tak učinit vlastní informované rozhodnutí.

Tak jako kdokoliv z nás, i podpůrce může někdy narazit na dilema nebo na problém, který nezážil nebo se kterým se dosud nesešel.

Pokud se tak stane, je důležité, aby se byli schopni obrátit na poradce nebo mentora, zkrátka kohokoliv, u koho cítí, že by jim s nastalou situací byl schopen pomoci. Současně musí jít o někoho, komu takový člověk důvěřuje.

Je samozřejmě důležité, aby si podpůrce s člověkem nabízejícím mu podporu sedli. Je vždy lepší, pokud už mezi nimi existuje vztah založený na důvěře a přátelství. Není-li tomu tak, je třeba vyvinout veškerou snahu, aby takovéto pouto předcházelo jakémukoliv poradenství.

Ve světle našich zkušeností se ukázalo, že lektori kurzu by neměli být zároveň poradci. Takový stav by mohl být matoucí pro obě strany a mohl by navíc vyústit v negativní poznamenání vztahu poradce a podpůrce. Poradcem by měla ideálně být osoba, která má jasno ve své roli i ve svých odpovědnostech, stejně jako v tom, jak se tato role liší od role lektora kurzu.

Hovoříme-li o nápodobě vrstevnické podpory, chceme tím říct, jak důležité je chápat poradenství jako facilitativní proces. Podpůrce, který si jde pro radu, by měl být veden sérií procesů, které v podstatě kopírují model vrstevnické podpory tak, aby se postupem dostal k vlastnímu informovanému rozhodnutí.

Poradce může podpůrce pobídnout k tomu, aby se pokusil vybavit si vlastní zkušenosti nebo zkušenosti ostatních, které by jim mohli pomoci lépe podpořit svého vrstevníka. Poradce může k podpoře podpůrce využít i vlastních zkušeností. Může mu rovněž pomoci, pokud má pochybnosti o typu podpory, který podpůrce poskytuje třetí osobě. Toto se nejlépe zjišťuje nápodobou průběhu podpůrného rozhovoru a zvážením všech následků rozhodnutí, které podporovaná osoba učiní.

Poradci by neměli přímo dávat najevo svůj názor, nýbrž spíš podpořit podpůrce, aby se sám uměl pod jistým vedením v problému zorientovat.

Od podpůrce se bude očekávat, že nabídne své zkušenosti a schopnosti, aby pomohl podporovanému člověku se informovaně rozhodnout ve vztahu k možnostem, které se jí nabízejí. I poradce by tedy měl vést v patrnosti obecné principy tohoto kurzu při poskytování podpory podpůrci.

Je proto důležité, aby poradce nebyl považován za odborníka, který nabídne jasné řešení. Poradce by měl naopak přimět podpůrce k tomu, aby byl schopen pracovat s vlastními zkušenostmi a vlastní osobností, a umožnit tak proces, v rámci něhož si podpůrce víceméně pomůže sám.

Může samozřejmě nastat případ, kdy podpůrce není schopen vyřešit daný problém sám. V takové chvíli je třeba podpůrci pomoc ve smyslu hledání další podpory nebo pomoci z jiného zdroje.

I zde se jedná o přímou nápodobu procesu vrstevnické podpory, kdy jsou podporované osoby vyzývány, aby zvážily celou řadu možností a následných kroků, které by mohly vést k vyřešení jakýchkoliv potenciálních problémů.

Jediná důležitá výjimka těchto standardních procesů je situace, kdy je jasné, že podporovaná osoba podpůrci předává informace týkající se zneužívání nebo ublížení. V takovém případě může poradce přijmout odpovědnost za to, že po zvážení situace buď zasáhne sám nebo předá informaci příslušným osobám nebo úřadům. Podpůrce nemá žádnou formální roli, ale svědčil by mu statut dobrovolníka. Je podstatné, aby všem zúčastněným stranám bylo jasné, že požadavek na ohlášení zneužívání nebo ublížení příslušným orgánům je důležitější než všechny ostatní pravidla a podpůrce o požadavku na nutnost oznámení zneužívání nebo ublížení musí vědět. Podpůrce si má v této situaci být vědom své zodpovědnosti. Pokud se ale dostane do takovéto situace, bude potřebovat o to intenzivnější a citlivější vedení. Poradce v takovém případě přebírá zodpovědnost za jakékoliv nutné následné kroky a podle potřeby sám vyhledává pomoc nebo radu.

Poradce by se měl snažit o postupné snižování potřeb podpůrce vyhledávat facilitativní podporu. Vztah mezi poradcem a podpůrcem by neměl být trvalým partnerstvím, nýbrž partnerstvím, které se dostává ke slovu pouze do chvíle, než podpůrce přestane tento typ podpory vyžadovat.

Toto se samozřejmě bude lišit dle konkrétního člověka, nicméně posláním poradce by měla být snaha o to, aby podpůrce dosáhl větší nezávislosti a nižší potřeby se obracet na poradce. Poradce musí mít toto pravidlo na zřeteli a nenechat bezděky spoléhat podpůrce na jeho vedení do takové míry, aby to mělo negativní dopad na podpůrcův osobní rozvoj.

Poradce musí být zralou a zkušenou osobností a musí být schopen výše uvedené rady zakomponovat do svého vztahu s podpůrcem. Musí být také dobře obeznámen s relevantními okruhy kurzu **TOPSIDE**, které se týkají vztahů mezi podpůrcem a podporovanou osobou.

Měl by si být zejména vědom toho, že podpůrce není náhradou za sociálního pracovníka, nýbrž vrstevníkem, jehož podpora je založena především na empatii a podobných životních situacích. Tento jedinečný vztah by neměla vazba poradce a podpůrce podřývat.

Znovu stojí za to připomenout, že poradce si musí být plně vědom a musí cele podporovat program vrstevnické podpory a vystříhat se takového typu podpory, který by tento program mohl narušovat.

Vztah mezi poradcem a podpůrcem může být vzhledem k dané situaci i dlouhodobý. Postupem času může nastat doba, kdy poradce už nadále není potřeba. Oba tyto případy mohou nastat a daný vývoj je vždy záležitostí konkrétní situace. Obecný pohled je nicméně takový, že naší snahou je vždy snižovat závislost podpůrce na poradci a jeho službách.

Konečným cílem je stav, kdy podpůrce přestává služby poradce potřebovat. To však vyžaduje hodně odhodlání na obou stranách. Ale představte si, že ten den jednou skutečně přijde.....!

Toto je ve zkratce deset rad a postupů, které doporučujeme!

Poradce by měl

1. Věřit ve schopnost a um lidí s mentálním postižením podporovat se navzájem v rámci vrstevnické podpory.
2. Plně rozumět a vnitřně přijmout vzdělávací program pro vrstevnickou podporu **TOPSIDE**.
3. Ve své roli přijmout a imitovat procesy, ke kterým v rámci vrstevnické podpory dochází.
4. Při poskytování podpory aplikovat facilitativní přístup.
5. Dát podpůrci jasně najevo, že není odborníkem a že víceméně také nabízí jenom vrstevnickou podporu.
6. Povzbuzovat podpůrce, aby se spoléhal méně na poradenství a více na vlastní schopnosti a zkušenosti.
7. Dlouhodobě směřovat ke stavu, kdy podpůrce nebude žádné poradenství potřebovat.
8. Být schopnou a své schopnosti vnímající osobou s odpovídajícími postoji a přístupem.
9. Neříkat podpůrci, jak má jednat. (*Jediná výjimka se zde týká odhalení informací o zneužívání nebo ublížení třetí osobě*).
10. Chápat a usnadňovat roli podpůrce a podporovat a propagovat cíle projektu **TOPSIDE**.

Zde je několik pěkných příkladů poradenství v praxi. Hodně štěstí!

Česká republika

S poradcem jsem se před jeho kontaktem s podpůrci potkala pouze jednou. Vysvětlili jsme si své role. Podruhé jsme se setkali v rámci podpůrné skupiny, kde už poradce mohl pozorovat absolventy kurzu v akci. Když jsme nabyli dojmu, že došlo k navázání určitého vztahu a jisté důvěry, vyzvala jsem podpůrce, že se mohou obracet na poradce ve chvíli, kdy budou mít pocit, že sami potřebují podporu. Na poslední společné schůzce jsme si znovu připomněli, jak by tento vztah měl fungovat a v jakých případech by se podpůrci měli obracet na poradce s žádostí o radu nebo vedení.

Španělsko

Poté, co jsme pochopili, že někteří lidé budou potřebovat intenzivnější výcvik, aby se své role podpůrce mohli zhostit, jsme změnil strukturu, v rámci které se potkávali lidé s mentálním postižením se svými podpůrci. Nepůjde o individuální setkání, nýbrž o setkání v malých skupinkách. V této malé skupince bude jeden zkušenější podpůrce, jenž uplatňuje a rozvíjí své dovednosti v rámci skupiny lidí, kteří ještě potřebují určitý stupeň vzdělání, nicméně mohou si už začít zkoušet roli podpůrce.

V této první fázi je práce poradce velice důležitá, neboť poradce tu facilituje práci - *ale jen jako poradce, nikoliv jako lektor!* -, které se účastníci kurzu věnují, stejně jako podpůrné strategie, vyvinuté pro danou situaci. Poradce je rovněž později přítomen na setkáních podpůrců s podporovanými osobami, aby mohl průběh podpory případně facilitovat a poskytnout odpovídající zpětnou vazbu toho, kterak se podpůrce své role zhostil.

Skotsko

Podařilo se nám najít šest nových facilitátorů do naší sítě podpůrných skupin po celé zemi, takže jsme se celkově dostali k číslu sedm. Těmto facilitátorům se dostalo základního výcviku, v rámci něhož jsme je seznámili s programem kurzu **TOPSIDE** - za živé účasti a podpory samotných podpůrců - a prodiskutovali s nimi roli poradce v tomto programu. Podpůrci sice roli poradce znali už z dřívějších, toto však byla příležitost dát celému systému poradenství jasnou a koherentní strukturu. Zatím se zdá, že tito noví pracovníci touží po ještě hlubším vhledu do celého systému kurzu **TOPSIDE**, a proto jsme tuto schůzku naplánovali na příští měsíc. Znovu budou pozváni i naši podpůrci. To nám umožní kolektivně prodebatovat roli poradce a ohlédnout se za dosavadními zkušenostmi ze vztahů mezi poradcem a podpůrcem.

Inclusion Europe

Program
celoživotního
učení

Projekt je podporován Programem celoživotního učení Evropské komise.

www.peer-training.eu